

מוניטין ע"י ספרו יכונה פנים מאירות ועוד עשה ספרים הרבה אין קץ וכו". אף הנודע ביהודה שם בהסכמה כותב בהערכה והערצה: "המפורסמות אי"צ ראייה שכבר נודע ומפורסם עוצם שבחו של המנוח הרה"ג מו"ה מאיר א"ש זצ"ל שהיה זקן ושבע ימים וכל ימיו לא מש מתוך האוהל, זכה וזיכה רבים להרביץ תורה והעמיד תלמידים, וזכה גם אחר מותו להיות שפתותיו דובבות ע"י חיבוריו המפורסמים". גם הגאון מהר"ם ברבי אב"ד פרשבורג כותב: "מהר"ם א"ש ז"ל אשר איזן ותיקן והאיר פני המזרח ועד מבואו, יכירו וידעו את תורת האדם גדול בענקים המאיר לארץ ולדרים בשו"ת פנים מאירות אשר באורו נראה אור". וכמו"כ המסכימים על ספר מאורי א"ש כנזכר לעיל הפליגו על גדולת רבינו במכתביהם.

ומהראוי לציין שהמסכימים על ספרי רבינו בדורות שלאחריו מציינים שאין הם באים להסכים על גוף הספר או על מחברו הגדול שכבר נתפרסם שמם לתפארה, אלא על עצם הדפסת הספר⁷¹. ואכן דברי רבינו נתקבלו כיסוד איתן בהוראה לבני ישראל לדורות, ופוסקי הדורות העתיקוהו רבות להלכה⁷². מן העניין לציין כאן אף לשנים מגדולי הרבנים באשכנז, בהתחלת שנות ה'ת"ר שעיטרו את גליוני הפנמ"א בהגהות והשגות מתחילת הספר עד סופו, גליונות גדושות בהערות. הראשון הוא - בן דורו של רבינו - רבי שלמה מנייאן אב"ד רויסטיץ⁷³ הגהות אלו עדיין בכתובים, ומחכים לגואל⁷⁴. והשני הוא רבי מרדכי מיכאל יפה רב בקלויז בהמבורג, מח"ס שו"ת מהר"ם יפה, מגדולי תלמידי רעק"א, שציין הגהות בשולי שו"ת פנמ"א מתחילת הספר עד סופו, ונתפרסמו ההגהות לאחרונה מכת"י⁷⁵.

רבי בצלאל רנשבורג מפראג⁷⁶, העלה ע"ג הגליון על חידוש אחד שחידש רבינו ששגה היא וכתב עליו בזה"ל: "וכבר ראיתי בספר פנמ"א אשר למ"ו הגאון בעל 'אור חדש' נ"י, כתוב בצידו מכ"י הגאון המחבר ז"ל שחזר בו"⁷⁷. והנה בספרו 'הורה גבר' דף ב ע"ב, האריך מאוד בהשגתו זו על דברי רבינו. אולם לאחר חריפות גדולה מתרץ ומקיים את חידושו של רבינו, על פי דברי תוס' הרא"ש שהתגלה בזמנו: "ואני אומר דגברא רבא אמר

73. בנו של רבי יעקב מינייאן מבילגראד. בהיותו נער בן שבע שנים נשבה בין העמים כשנה ומחצה, ועמד באמונתו אמונת אלקי עולם. כשהגיע לפרקו נשא את בתו של רבי אלחנן אב"ד לייפא.
בשנת תע"ח נתקבל לאב"ד רויסטיץ [ע"י ניקלשבורג]. חיבר ספר 'כסא שלמה' ו'עטרת שלמה', ולא נדפסו. נפטר ברויסטיץ ו' בניסן שנת תק"י. פרטים אלו שאובים מקובץ 'כרם שלמה' שנה יד קו' ב, עמוד לז.
רבי שלמה הסכים לספר השתערות מלך הנגב עם מלך הצפון, אמ"ד תצ"ז.

74. שמורים באוסף אדמו"ר מקארלין שליט"א, מס' 726.
75. ההגהות נדפסו בקובץ 'מוריה' שנה כד גליון א-ב (תמוז תשס"א), עמוד לא והלאה, ראה שם אף תולדות הגאון המגיה.

בשו"ת גבעת שאול לרבי שאול ב"ר משה מלאמז שבלייטא [תע"ח-תקל"א. נר"נ למהר"ם מלובלין] סימן קיט השיג על דברי רבינו שו"ת ח"ב סימן קיח, וכותב על רבינו ש"ב. קשר המשפחה הוא ע"י שרבי שאול היה נכדו של רבי מאיר אבי הש"ך, כ"כ רבי יוסף פרעגער שו"ב בבריסק, בהקדמה לספרו 'מנחת יוסף' ח"א.
76. מגדולי חכמי פראג, תלמידים של ר' ליב פישל'ס והנוב"י ובעל 'אור חדש', מח"ס הורה גבר ופתחי נדה. נפטר בשנת תקפ"א, החת"ס בהספדו קרא עליו: "הגאון המפורסם הצדיק וקדוש מרחם כמעט שלא הניח אחריו כמוהו".

77. שו"ת רבי בצלאל רנשבורג, ירושלים תש"מ, עמוד קלא. נושא החידוש הוא בכלל של ג' מיעוטיו זא"ז. ראה שם.

71. ראה בהסכמת ה'בית יצחק' ובעל 'הרי בשמים' בראש פנמ"א ח"א דפוס לבוב. וכן בהסכמות על ספר 'מאורי אש' המפורסמות לעיל.

72. הפתחי תשובה והשערי תשובה ביו"ד מביאים דבריו כמעט בכל סימן וסימן!

כמו כן ציין רעק"א בהגהותיו כמה וכמה פעמים לדברי רבינו ולדוגמא: גליון משניות - קידושין פ"א מ"ו; גליון הש"ס - שבת קט [כתב: עיין כתנות אור להגאון בעל פמ"א] ודף קנו; פסחים דפים כד, סו; יומא דף יג; סוכה דף לא; חגיגה דף ה; יבמות דף קי; ב"מ דף ד; מנחות דף לז; חולין דף סח, ועוד פעמים רבות בש"ס, וכן בגליון השו"ע, לדוגמא או"ח סימן כה.

אף בתשובותיו דן רעק"א רבות בדברי רבינו: לדוגמא במהדור"ק סימן קכט, תשובה הידועה בסוגיא ד'אי עביד לא מהני' עיקר דבריו מבוססים על דברי רבינו, ופלפל בהם רבות. ובמהדור"ב סימן קלט כתב בזה הלשון: אעתיק לך מה שכתבתי בגליון הפנמ"א וכו'. הרי שרעק"א רשם גליונות בספר רבינו.

ונסיים בלשון רעק"א בהגהותיו לספר 'שער המלך', שם העיר על קושיית השע"מ: "קושיא זו הקשה גם כן הרב פנים מאירות זצ"ל בחידושו לקידושין" ודן בדבריו, הגהות רעק"א לשע"מ, ב"ב תשכ"ט, הלכות קרבן פסח פ"ב ה"ד. בימים אלו [חשוון תשע"ג] נודע לי על עותק פנמ"א עם גליוני רעק"א!

החת"ס מתבטא על פסק רבינו: "כבר הורה זקן", לקוטי שו"ת חת"ס (לונדון) סימו לח.